

LO, TCO och Sacos initiala synpunkter på Europeiska kommissionens förslag till en förordning avseende ett förbud mot produkter som tillverkas genom tvångsarbete - COM(2022) 453

Inledning

LO, TCO och Saco välkomnar att EU-kommissionen lagt ett förslag till en förordning avseende ett förbud mot produkter som tillverkas genom tvångsarbete. Enligt ILO:s senaste beräkning utsätts närmare 30 miljoner människor för tvångsarbete globalt – kraftigt ökade ansträngningar och nya verktyg behövs därför¹.

LO, TCO och Saco ser detta initiativ för att skapa ett förbud mot produkter som tillverkats med hjälp av tvångsarbete inte som ett självändamål, utan som en del i arbetet med att sätta press på producenter i EU och i länder utanför EU för att få dem att upphöra med tvångsarbete. Samtidigt är det viktigt att andra regelverk och åtgärder för att se till att grundläggande rättigheter, såsom föreningsfriheten² och rätten till kollektiva förhandlingar³ liksom straffrättsliga regelverk respekteras och tillämpas fullt ut. Föreningsfrihet och kollektiva förhandlingar är avgörande för att ta itu med den fattigdom, ojämlikhet och utsatthet som bidrar till tvångsarbete

Vi redogör sammanfattningsvis för LO, TCO och Sacos initiala synpunkter nedan och avser att under processens gång inkomma med ytterligare och mer detaljerade synpunkter.

Allmänna synpunkter

¹ <https://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/lang--en/index.htm>

² ILO:s konvention nr 87 om föreningsfrihet och skydd av organisationsrätten

³ ILO:s konvention nr 98 om rätten att organisera sig och föra kollektiva förhandlingar

- LO, TCO och Saco välkomnar förslaget breda och riskbaserade ansats men anser att förslaget uttryckligen bör innehåller skrivningar som tydliggör fackföreningars särskilda roll och vikten av att fackföreningar involveras i genomförandet av förordningen, detta gäller fackföreningar både inom EU och från tredje land. Exempelvis bör fackföreningar uttryckligen refereras till i artikel 23 och det nätverk av nationella tillsynsmyndigheter som beskrivs i artikel 24 bör involvera fackföreningar på både på nationell och europeisk nivå.
- LO, TCO och Saco anser att även de företag som transporterar produkter in till EU med hjälp av tvångsarbete bör omfattas av förordningen. Vi vill betona att ILO:s definition av tvångsarbete omfattar "allt arbete eller alla tjänster", och att varor som transporteras med tvångsarbete därför också bör omfattas av kommissionens initiativ.
- För att säkerställa en korrekt tillämpning måste EU:s medlemsstater avsätta tillräckliga medel och resurser till sina nationella behöriga myndigheter och tullmyndigheter. En effektiv tillämpning undergrävs kraftigt när de nationella myndigheterna har begränsade resurser.
- De av medlemsstaterna utsedda behöriga myndigheterna bör nära samordna sitt arbete med nationella system eller arrangemang för arbetsinspektioner, samt med parterna på arbetsmarknaden.
- Vi konstaterar att förslaget inte rymmer bestämmelser som möjliggör rättshjälp och upprättelse till de som drabbats av tvångsarbete. I det fortsatta arbetet med initiativet bör det noggrant undersökas hur detta skulle kunna inkluderas i förslaget.
- Harmonisering av implementering samt påföljder: vi ser ett behov av ett säkerställande att implementering och påföljder i medlemsländerna ligger på likartad nivå, för att inte leda till att varor tas in i EU via den medlemsstaten med lägst nivå samt att upprepade överträdelser bör utgöra en försvårande omständighet

- Det är viktigt att lagen blir samstämmig med men undviker överlappningar med befintliga och föreslagna regelverk såsom det nu förhandlade direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet (CSDD) samt direktivet om företags hållbarhetsrapportering (CSRD). Det behöver också klargöras huruvida förslaget omfattar digitala marknadsplatser, för att säkerställa att eventuella möjligheter att kringgå regelverket stängs. Här bör även förslagets samstämmighet med rättsakten om digitala tjänster klargöras.
- En viktig fråga att analysera är hur förslaget närmare förhåller sig till EU-direktiven om offentlig upphandling⁴. Med tanke på den mycket omfattande andelen offentliga kontrakt så är det av stor vikt att regelverken blir tydliga och förutsägbara så att offentliga medel inte används för produkter tillverkade med tvångsarbete.
- För att säkerställa att den kommande lagstiftningen blir så robust och effektiv i att bekämpa tvångsarbete som möjligt anser vi att följande aspekter bör undersökas ytterligare:
 - Huruvida en omvänd bevisbörda, där företagen åläggs att bevisa att produkter inte är tillverkade med hjälp av tvångsarbete, kan vara aktuell och möjlig att utforma på ett genomförbart och rättssäkert sätt.
 - I förslaget ska produkter uteslutas från marknaden först när det har fastställts att det förekommer tvångsarbete i leverantörskedjan. Ett alternativt förfarande där produkten vid rimlig misstanke utesluts från marknaden bör undersökas.
- LO, TCO och Saco delar kommissionens syn att det krävs brådskande åtgärder mot tvångsarbete. Att tvångsarbete är utbrett är väldokumenterat och har länge lyfts fram av exempelvis ILO. Detta initiativ hade därför kunnat initieras tidigare och inkluderat en konsekvensbedömning, som brukligt är. Att lagförslag föregås av konsekvensbedömning är centralt för att säkra kvaliteten på och legitimiteten för EU:s lagstiftning.

⁴ I upphandlingsdirektivet finns tex allmänna principer och regler kring urval, tilldelning mm med bl.a. en skyldighet att utesluta en anbudsgivare som fällt för barnarbete enligt dir 2011/36 men ingen motsvarande för tvångsarbete.